

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНОЇ
ОСВІТИ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Виконала: студентка 2 курсу 211М групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Освітньо–професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Бенедисюк Каріна Олександрівна
Керівник: к.пед.н., доцент Сугейко Л.Г.
Рецензентка: учитель- методист вищої
категорії гімназії № 3 Херсонської міської
ради А.М.Ковальчук

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичне обґрунтування проблеми формування творчої особистості на уроках української мови.....	6
1.1 Творча особистість як умова успішного навчання.....	6
1.2 Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови.....	9
РОЗДІЛ 2 Методика формування творчої особистості молодших школярів на уроках української мови	233
2.1 Методика і способи стимулювання творчої активності	233
2.2 Розвивальні творчі вправи на уроках української мови	277
2.3 Експериментальні дослідження творчих здібностей молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі	311
ВИСНОВКИ.....	38
Список використаних джерел.....	40
ДОДАТОКИ.....	46
Додаток А. Творча контрольна робота.....	46
Додаток Б. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	49

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що початкова школа є саме тим найпершим рівнем в освіті, на якому закладається фундамент загальноосвітньої підготовки дітей молодшого шкільного віку. Навчання учнів молодшої школи у сучасних умовах питання розвитку творчих здібностей учнів є однією із найважливіших проблем у сучасній теорії та практиці. Шлях творчого розвитку, додання стереотипів та вироблення нових, доволі нестандартних та неочікуваних розв'язків, креативних підходів та шляхів їх втілення у життя є прогресом сучасного суспільства. Тож не дарма ідея формування людини, яка здатна до творчого мислення та самостійного пошуку шляхів розв'язання актуальних різносторонніх ситуацій, в яких вона може само реалізуватися, стала головною в сучасній українській освіті.

Творча діяльність та творчі здібності були та надалі залишаються предметом вивчення для багатьох вітчизняних учених, таких як В. Антипець, І. Біла, Н. Іщенко, Т. Матвійчук, Н. Бондаренко, Л. Роєнко, Т. Білик, та дослідників зарубіжних наукових шкіл (Л. Богоявленська, Ф. Вернон, Дж. Гілфорд, Е. Торранс) творчі здібності та творча діяльність були та є головним предметом вивчення [1]. Вони досліджують такі аспекти розвитку творчих здібностей: природа, психологія, компонентна будова, критерії та показники розвитку, методи та прийоми формування. Деякі з цих питань досі залишаються не розкритими та викликають багато суперечок. Велике значення для суспільства мають дослідження О. Павлина, Л. Льмурзіної, Т. Гордієнко, Т. Зотової тощо, які вивчали методи та засоби розвитку творчої особистості під час вивчення дисциплін мовно-літературної освітньої галузі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота написана в межах дослідження ініціативної теми кафедри «Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності сучасного педагога дошкільної та початкової освіти».

Метою цього дослідження є вивчення особливостей розвитку творчих здібностей учнів початкових класів у процесі вивчення дисциплін мовно-літературної освітньої галузі.

Завданнями дослідження є:

- розглянути стан дослідження проблеми розвитку творчих здібностей учнів початкових класів у процесі вивчення дисципліни мовно-літературної освітньої галузі;
- визначити особливості розвитку творчих здібностей на уроках української мови;
- розглянути методи та способи стимуляції творчої активності;
- експериментально дослідити вплив впровадження нестандартних вправ на розвиток творчих здібностей під час вивчення мовно-літературної освітньої компетенції.

Предметом дослідження є методика розвитку творчих здібностей учнів початкових класів у процесі вивчення дисципліни мовно-літературної освітньої галузі.

Об'єктом дослідження є педагогічний процес розвитку творчих здібностей учнів молодшої школи у процесі вивчення дисципліни мовно-літературної освітньої галузі.

У відповідності з визначеними завданнями в кваліфікаційній роботі застосовано загальнонаукові теоретичні та емпіричні методи (а саме аналіз педагогічної літератури, спостереження та опитування), за допомогою яких було достатньо розглянуто проблему та зроблено відповідні наукові висновки.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає у поглибленому вивченні та аналізу питання творчих здібностей на уроках української мови.

Експериментальна база дослідження: учні 4-А класу Херсонського навчально-виховного комплексу №56 загальною кількістю 29 дітей.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати цього дослідження можуть бути використані на практиці для розвитку творчих здібностей на уроках української мови. Також ці результати можна використовувати викладачам вищих навчальних закладів у професійній підготовці студентів та під час розробки навчально-методичних посібників, методичних комплектів, дидактичних матеріалів тощо.

Результати досліджень, які викладені у кваліфікаційній роботі опубліковані в щорічному альманасі Херсонського державного університету «Магістерські студії».

Структура роботи: магістерська робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, який налічує 44 джерел. Загальний обсяг роботи – 50 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1.1 Творча особистість як умова успішного навчання

Щодо аналізу такого поняття, як «творчість», то ще з античних часів (Аристотель, Сократ, Платон), через добу Середньовіччя (Августин Блаженний, Фома Аквінський), Відродження (Дж. Бруно, Л. да Вінчі, Г. Галілей, Ф. Бекон), період Нового часу (Г. Гегель) і до українських філософів (Г. Сковорода, І. Франко) воно розглядалося як сутність буття та діяльність, яка народжує навколишній світ. Зараз багато уваги приділяється різноманітним аспектам творчих здібностей, а саме: відмінності розвитку творчих здібностей (Н. Іщенко, Л. Роєнко, Л. Заглада, С. Максименко, О. Скрипченко); особливості індивідуальної роботи з обдарованими дітьми, передумовою якої є наявні задатки, які за допомогою стимуляції та розвиваючих чинників видозмінюються та переходять у творчі здібності.

Творчі люди виділяються не тільки результатом, тобто створенням якогось певного творчого продукту, а й манерою своєї поведінки, особливостей характеру, способу мислення тощо. Різні автори, такі як Я. Коменський, Л. Єрмолаєва-Томіна, К. Ушинський, О. Лук, Дж. Гілфорд, А. Ковальов, Г. Тарасенко, Е. Торенс, К. Тошина, Л. Шрагіна, М. Лещенко, В. Франкл, Е. Фром, Я. Пономарьов, П. Торенс, Т. Гордієнко, по-різному визначають здатність до творчості, але загальноприйнятими поняттями є те, що здатність до творчості ґрунтується створення чогось абсолютно нового та креативного. При цьому критерієм творчості є характеристики та процеси, які активізують творчу продуктивність, тобто креативність, а не якість результату [5].

Як вважав С. Рубінштейн, творчі здібності не зводяться до звичних всім знань, умінь та навичок. Однак вони взаємно обумовлені між

собою: з одного боку, здібності – це передумова оволодіння знаннями, вміннями та навичками, а з іншого – в процесі цього оволодіння відбувається формування здібностей.

Б. Теплов визначив наукове поняття терміну «здібності» та виділив три їх основні ознаки: здібності – це індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють людей один від одного; здібностями називаються не аби-які індивідуальні особливості, а лише ті, що мають безпосереднє відношення до успішності виконання якої-небудь діяльності; поняття «здібності» не зводиться до тих знань, учінь чи навичок, які вже притаманні людині.

Наступні положення Б. Теплова вплинули на подальший розвиток теорії здібностей, а саме: успіх діяльності не може бути забезпечений окремою здібністю, а лише своєрідним поєднанням здібностей, які характеризуватимуть певну особистість; успішне виконання будь-якої діяльності можна досягнути психологічно різними шляхами.

Б. Теплов велику увагу приділяв проблемі співвідношення здібностей та задатків. Він писав, що здібності не бувають вродженими, а вродженими можуть бути лише задатки [4].

Джерелом обдарованості, на думку В. Стерна, є виключно уроджені фактори, він заперечує роль виховання, навчання та практичного життєвого досвіду. П. Торренс пояснює креативність як характеристику процесу, в результаті якого дитина може стати чутливою до проблем, дефіциту чи недостатності у своїх знань. В процесі вона визначає ці проблеми, шукає та всуває гіпотези про їх розв'язання, перевіряє їх, вивчає та використовує на практиці, повторно перевіряє і обґрунтовує кінцеві результати. Його модель креативності включає такі три фактори: швидкість, гнучкість, оригінальність. Протягом двадцяти років він досліджував розвиток творчих здібностей дітей у США та відмітив, що наявність успіхів та невдач пов'язана з тим, що

офіційнопедагогіки приділяє проблемам навчання творчості доволі незначну увагу [36].

З іншого боку, багато психологів (Д. Богоявленська, Ж. Годфруа, Ю. Азаров, І. Лернер, Ю. Самарін, А. Петровський) не безпідставно пояснюють термін «творчість» в контексті діяльності: творчість – це діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Отже, творчу діяльність можна характеризувати за допомогою таких параметрів, як суб'єкт творчості; продукт творчості; умови, в яких відбувається творчий процес.

Зрозуміло, що центром творчості, його основою є сама особистість, тобто суб'єкт, без якого творчі діяльність просто неможлива. У загальній структурі творчої діяльності як системи можемо виділити кілька основних підсистем, а саме: процес діяльності; продукт діяльності; особистість творчої людини; середовище; умови, у яких проходить творчість.

Творчість в житті людини може грати різну роль, але не у всіх життєвих процесах саме вона відіграє провідну роль, так як у світі існує багато різних видів діяльності, та багато які із них вимагають сумлінного виконання певної одноманітної роботи, дисципліни, та, наприклад, точних математичних розрахунків, а не творчого підходу тощо. Суспільство не має потреби лише в творчо розвинутих людях. Хоча варто відмітити, що певні елементи творчості притаманні будь-якій людській діяльності, звісно, з певними винятками.

Головна мета вчителя – побачити обдарованих дітей, зрозуміти їх індивідуальні особливості та допомогти їм розкрити свій творчий потенціал. Вчителі мають створювати необхідні педагогічні передумови для того, щоб сформувати творчу особистість в умовах загальноосвітнього навчального закладу, розкриття індивідуальних особливостей учнів, задоволення їх навчальних потреб та задля ефективного навчання, розвитку та виховання кожного учня.

Саме в молодшому шкільному віці діти починають проявляти свій інтерес до певних предметів, явищ та процесів. Вони ще не стикалися з багатьма проблемами, не шукали варіанти та моделі їх вирішення, тож вчителю важливо знаходити такі завдання, які потребують не лише використання певних знань, умінь та навичок, а для вирішення яких необхідне логічне мислення, креативність та творча уява.

Загалом виділяють три види творчості: наукову (пов'язана з діяльністю людини в певній галузі науки, наприклад у математиці, фізиці, хімії), технічну (спрямована на створення нових машин, пристроїв, деталей і змінення їх функцій. До неї належать винахідництво, конструювання, архітектура, художнє конструювання пристроїв і раціоналізація процесів, пов'язаних із технікою); творчість у галузі літератури й мистецтва.

Риси творчої діяльності проявляються по-різному, з різною виразністю та в окремих життєвих ситуаціях. Особливістю цих рис є те, що неможливо побудувати якісь конкретні рамки чи схеми творчої діяльності, адже саме відсутність цих схем, еталонів тощо є особливою умовою творчої поведінки.

Отже, творчі здібності не є особливою «частиною» психічного стану людини, а є тим особливим станом, в якому вона може знаходити неординарні способи вирішення конкретних проблемних ситуацій, успішно використовувати свої набуті компетенції на практиці – вдома, на навчанні тощо та в майбутньому реалізувати себе як особистість.

1.2 Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови

У широкому розумінні творчість розглядається як важлива умова формування різносторонньої особистості. Сьогодні актуальною задачею є формування молодого покоління, яке буде творче включатися в

життєдіяльність та зможе самостійно вирішувати особисті проблеми. Разом з тим початкова школа відчуває гостру потребу в оновленні наукової бази, яка б дозволила вчителям розкривати та розвивати творчий потенціал та забезпечувати цей складний процес на належному професійному рівні. Саме у початковій школі творча діяльність є природною та необхідною для подальшого розвитку дитини, є формою пізнання навколишнього світу.

Феномен дитячої творчості вивчає багато вчених, такі як О. Кульчицька, Б Теплов, І. Лернер та інші. Аналіз їх результатів дає змогу сформулювати її визначення. Дитячу творчість можна назвати процесом створення суб'єктивно нового продукту, який має для дитини важливе значення на даному періоді життя. Це може бути малюнок, гра, оповідання чи якась побудована конструкція; створення раніше невідомих їй деталей, які по-новому характеризують образ, тобто варіанти зображень, рухів, ситуацій тощо; ініціативність[7].

Основними етапами творчого процесу дитини є відчуття неясності (тобто поява, створення проблемної ситуації), виникнення уточнень та запитань, усвідомлення та розуміння проблеми, знаходження та визначення ефективних способів для вирішення проблеми;

Етапи формування дитячої творчості, стадії її прояву, умовно можна поділити на декілька стадій:

Перша – наслідування та дублювання готового. У новій проблемній ситуації дитина повторює той варіант її вирішення, який побачила у дорослого.

Друга – творче наслідування, якому притаманне внесення інновацій, тобто нових елементів, задля досягнення бажаного позитивного результату. Це і є першим сигналом про те, що в дитині притаманна така якість як креативність, вона творча та має бажання самовияву.

Третя – репродуктивна творчість: дитина бере за основу вже готову ідею чи схему але або повністю перероблює її, або вносить конкретні зміни. В такому випадку учень повністю переробляє інновації під себе, перевіряє їх, змінює, додає щось нове.

Четверта – абсолютна творчість, створення повністю нового продукту.

Однією із головних проблем сучасної школи є формування творчої активності учнів. Дуже важливо, аби вчитель робив процес навчання осмисленим, креативним для того, щоб максимально активізувати пізнавальну діяльність молодших школярів. З ранніх років важливо розвивати творчі здібності у дітей, адже чим раніше цей розвиток почнеться, тим більше є шансів на те, що у дитини ці здібності розкриються.

Кожен вчитель має розуміти психологічну сутність дітей в своєму класі, процесу їх навчання та виховання. Вчитель має поважати інтелектуальну силу учнів.

Одним із найефективніших способів розвитку творчих здібностей у дітей початкових класів є інтерактивне навчання.

Цей спосіб здійснюється шляхом застосування фронтальних та кооперативних форм організації навчальної діяльності учнів та тих інтерактивних методів та ігор, що націлені на вміння вступати в обговорення проблемних питань. Серед таких методів найбільш поширеними є робота в групах, яка ґрунтується на принципах згуртованості та однакової активності дітей у процес розв'язання завдання та їх особистої відповідальності; робота в парах, коли учні спочатку обмінюються своїми ідеями з партнером, а лише потім озвучують їх перед своїми однокласниками; метод «Мікрофон», суть якого полягає в тому, щоб кожен учень з класу по черзі мав можливість швидко висловити свою думку або відповісти на запитання; «Мозковий штурм», який вважають ефективним методом колективного

обговорення і пошуку вирішення проблем; побудова «Асоціативного куща», що вчить дітей говорити відкрито про конкретні речі.

Значну роль в процесі розвитку творчих здібностей у молодших школярів відіграють уроки української мови, заданням якої вважають розвиток природженої здібності – «дар слова», в ході застосування усних та письмових вправ навчати учнів свідомо володіти цінностями мови та граматики. Але все ж таки, рівень оволодіння засобами творчого розвитку дітьми залежить від особливостей організації навчального процесу вчителем, його уміння підібрати завдання для учнів та подати їх в цікавій формі [34].

Дидактична гра має велике значення щодо організації творчих здібностей школярів молодшого віку на уроках мовно-літературної освітньої галузі. Вона є саме тим творчим засобом навчання, виховання та розвитку тих здібностей та задатків, який спрямований на розвиток уваги, спостережливості, пам'яті, мовлення, кмітливості та креативності, мислення тощо, тому в цілому їх можна застосовувати під час викладання будь-якого предмета в початковій школі.

Систему дидактичних ігор, які мають на меті розвиток провідних психічних процесів було розроблено М. Ковальчук та А. Кукубко. Як приклад можемо навести наступні ігри:

- Домалюй картинку: вчитель показує дітям невелику частину картини. Учні мають зрозуміти, що саменамальовано на тій частині, яку не видно, та порівняти потім це зі своїм уявним малюнком.
- Зміна властивостей: ведучий має назвати ситуацію, в якій учасники гри мають можливість змінювати свої певні властивості, а гравці передбачають можливі наслідки всіх цих перетворень;
- Фантастична тваринка: вчитель розповідає дітям про вигаданих тварин, які можуть бути, наприклад,

казковими героями, та можуть поєднувати в собі властивості декількох тварин чи навіть людей (наприклад, русалка – це людина і риба; Змій Горинич – трьох голова змія та птах тощо) [41].

Задля того, щоб мати можливість успішно керувати розвитком творчих здібностей учнів свого класу та розвивати їх пам'ять тощо, вчителі мають знати психологічні особливості дітей.

Важливою особливістю впровадження ігор на уроці є їх систематичність та цілеспрямованість. Важливо починати з елементарних ігрових ситуацій, з часом ускладнювати їх, враховуючи рівень оволодіння ними знань, вмінь та навичок, засвоєння ними правилами гри, розвитку їх пам'яті та виховання самостійності, кмітливості, наполегливості, креативності тощо. У початкових класах саме гра може привернути увагу дітей до навчального процесу та підтримувати бажання вирішувати конкретні задачі, вивчати певні властивості та явища.

На уроках української мови важливе значення відіграють такі прийоми розвитку творчих здібностей є написання самостійних робіт, переказів, творів, діалогів або казок, складання ребусів, кросвордів та їх розв'язання, створення казок та загадок та інші творчі, в тому числі і домашні завдання

Існують також деякі цікаві прийоми, які стимулюють дітей до вияву творчості. Серед них можна виділити такі [3]:

1) «Музичний твір» – завданням учнів є опис фрагменту мультфільму, фільму чи вистави (реально існуючі або вигадані), прослухана музика б могла стати його музичним супроводом;

2) «Від фантазії до малюнка» – учням потрібно намалювати в своїй уяві якийсь малюнок та описати його своїми словами. Якщо написане ним зацікавить самого учня, то ці слова варто «оживити», намалювавши відповідну картину;

3) «Сценарист до мультфільму» – маючи зображення, треба придумати сюжет до мультфільму. Це завдання підвищує інтерес дітей до уроку, дає їм можливість пофантазувати та відчутти себе «справжніми сценаристами. Сценку з цієї вправи можна показати на шкільному святі.

4) «Асоціації» – написати твір-асоціацію до раніше написаного переказу чи диктанту, що дає можливість висловити власне ставлення до змісту попередньо виконаної роботи.

На уроках української мови підвищенню творчої активності молодших школярів сприяють нестандартні форми їх організації, а саме змагання, мандрівки, конкурси, ділові ігри та тематичні ігрові уроки, конференції, вікторини тощо. Загалом усю творчу роботу на уроках української мови в початковій школі умовно поділити на два види: завдання з підручника, для яких треба придумати творчий підхід; додаткові завдання з інших джерел, які вчитель обирає відповідно до інтересів та особливостей дітей самостійно.

Також бажано використовувати ті вправи, які розвивають не тільки творчі здібності, а й образне мислення та художнє бачення світу, сприяють кращому засвоєнню нових слів, розширюють словниковий запас, а саме: дібрати означуване слово, до якого поданий прикметник був би епітетом; обрати найвідповідніший варіант слова; відновити чи дописати віршовані рядки; об'єднати декілька речень в одне; розчленувати текст на складові частини, змінити мовний матеріал; розширити текст, вживаючи в ньому як можна більше прислівників, але при цьому не додавати більше ніж два речення; дати заголовок реченню; з простого речення побудувати складне, використовуючи різні види зв'язку, визначити смислові відношення між частинами складних речень; вставити пропущені слова; знайти синоніми до поданого тексту; дібрати як можна більше означень до поданого слова;

Творчий розвиток дітей молодшого віку у процесі мовно-літературної галузі освіти пов'язують з мовленнєвою діяльністю, у процесі якої можна віднести наступні умови[4]:

1. Застосування таких психолого-педагогічних технологій, які будуть забезпечувати самостійну активність учнів у процесі творчої діяльності. Ця умова гарантує позитивну мотивацію творчої активності учнів та надає стимул до роботи в конкретному напрямі. Вони повинні забезпечувати оптимальні умови для самовираження учнів, спиратися на особистісно-значущий матеріал, залучати до процесу творчості їх емоцій, спонукати учнів відображати свій чуттєвий досвід у процесі творчої діяльності по максимуму.

2. Системність та послідовність мовленнєвої роботи з учнями в умовах творчо-розвивального середовища. Учні мають бачити явище чи предмет системно, в єдності зі зв'язками, в які він вступає. Системність мовленнєвої діяльності в умовах творчо-розвивального середовища забезпечується шляхом розвитку основних психічних процесів дитини через слово і мовленнєву діяльність. Така система передбачає розвиток процесів сприймання, здібностей до уявлення, вміння боротися зі стереотипами, формування навичок асоціативного і гнучкого мислення тощо.

Як вважає Д. Романовська, у процесі мовленнєвої діяльності психолого-педагогічними умовами розвитку творчої особистості школярів можна вважати такі такі [24] :

1. Педагогічне стимулювання розвитку творчих здібностей, що здійснюються на основі особистісно зорієнтованого характеру взаємодії вчителя і учнів. Така взаємодія в першу чергу передбачає колективну мовленнєво-творчу діяльність як спілкування, в якому немає різкої полярності позицій дітей та вчителя. Вона сприятиме стимулюванню активності, самостійності, ініціативи дітей, поєднанню творчої свободи і спрямування діяльності учнів, емоційності та

виразності спілкування з проявами поваги і доброзичливості учасників педагогічного процесу.

2. Активізація творчо-мовленнєвої діяльності учнів молодшої школи відбувається завдяки збагаченню емоційно-чуттєвого та комунікативного досвіду. За словами Д. Романовської, результативний творчий розвиток забезпечується лише активною та емоційно забарвленою творчою діяльністю через те, що емоції – це почуття, які мотивують, організовують та спрямовують сприймання, мислення та дії. Збагачення емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів у процесі навчання необхідно забезпечувати саме через емоційну підготовку учнів, емоційну насиченість матеріалу, який викладається на уроці, методів навчання, креативність постановки завдання, чіткість та динамічність переходу від різних видів роботи, вчасний перехід від пояснення до практичних завдань.

3. Формування у молодших школярів навичок довільної візуалізації мисленнєвих образів – створення образів у мозку на основі попереднього досвіду, – важлива складова уяви, яка необхідна для повноцінної творчої діяльності кожної людини. Довільна візуалізація мисленнєвих образів є однією з передумов творчої мисленнєвої діяльності учнів початкової школи, як наслідок, розвитку творчих здібностей дітей.

4. Забезпечення вербалізації уявлень учнів на основі мовленнєво-творчої діяльності. Вербальне (логічне) і невербальне (образне) мислення викликає багато суперечок у дослідників творчих процесів, але всім відомо, що кінцевим етапом кожного творчого акту є організація, критичний аналіз та впорядкування результатів активності образного мислення. Для цього етапу важливим є взаємодія логічного та образного мислення. Задля забезпечення рівноваги між цими двома типами мислення в молодших школярів доцільно використовувати об'єктивацію образів уяви через мовлення.

5. Залучення учнів до предметно-пластичної діяльності з метою матеріалізації образів. Образ уяви може бути об'єктивований не лише у вербальній, а й у практичній діяльності учня. Предметно-пластична діяльність дозволяє дітям розширити власне поле творчих знахідок. У такому випадку мовленнєва діяльність може виступити як стимул танаслідок практичних дій учнів початкової школи з предметно-пластичним матеріалом. Художні засоби дозволяють учням більш точно передати зміст творчо-мовленнєвого образу та пояснити його, надаючи можливість більшого самовираження. Виконані роботи мають розкривати внутрішню сутність і значення того творчо-мовленнєвого образу, який був створений учнем.

Важливими психолого-педагогічними передумовами розвитку творчих здібностей молодших школярів є розвиток їх психічних процесів (уяви, образності мислення, мимовільності уваги, оперативної пам'яті тощо), емоційної сфери та психологічних факторів навчання мови.

1.3 Сучасні освітні технології, спрямовані на розвиток творчої особистості

Розвиток сучасної освітньої системи ставить безліч питань щодо змісту та організації навчання дисциплін мовно-літературної освітньої галузі та методичного забезпечення їх викладання. Важливою проблемою є пошук ефективних шляхів зацікавленості дітей до процесу навчання, спонукання їх до творчості, самостійності, підвищення розумової активності тощо.

Для реалізації пізнавальної та творчої активності школяра в навчальному процесі використовуються сучасні освітні технології, які дають можливість підвищувати якість освіти, більш ефективно

використовувати навчальний час і знижувати частку репродуктивної діяльності учнів за рахунок зниження часу, відведеного на виконання домашнього завдання. У школі представлений широкий спектр освітніх педагогічних технологій, які застосовуються в навчальному процесі.

Інноваційні педагогічні технології взаємопов'язані та взаємообумовлені; складають певну дидактичну систему, яка спрямована на виховання таких цінностей як творчість, відкритість, чесність, взаємодопомога та забезпечує освітні потреби кожного учня відповідно до його індивідуальних особливостей. Поряд із традиційними формами навчання останнім часом використовуються нетрадиційні, або ж нестандартні чи інтерактивні методи роботи.

В Україні розроблено науково-методичні матеріали щодо впровадження інноваційних технологій навчання української мови та все більшого визнання й поширення починає набувати проектна діяльність.

Вихідні теоретичні позиції проектного навчання: в центрі уваги – учень та сприяння розвитку його творчих здібностей; освітній процес будується не в логіці навчального предмета, а в логіці діяльності, що має особистісний сенс для учня, що підвищує його мотивацію в навчанні; індивідуальний темп роботи над проектом забезпечує роботу кожного учня на своєму рівні розвитку; комплексний підхід в розробці навчальних проектів сприяє збалансованому розвитку основних фізіологічних і психічних функцій учня; глибоке, усвідомлене засвоєння базових знань забезпечується за рахунок їх універсального використання в різних ситуаціях.

Технологія проблемного навчання ґрунтується на теоретичних положеннях американського філософа, психолога і педагога Д. Дьюї.

Сьогодні під проблемним навчанням розуміється така організація навчальних занять, яка передбачає створення проблемних ситуацій під

керівництвом учителя і активну самостійну діяльність учнів по їх вирішенню, в результаті чого і відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навичками, вміннями і розвиток розумових здібностей.

Метою проблемної технології виступає придбання знань, умінь та навичок, засвоєння способів самостійної діяльності, розвиток пізнавальних і творчих здібностей.

У сучасній теорії проблемного навчання розрізняють два види проблемних ситуацій: психологічний та педагогічний. Перший стосується діяльності учнів, другий – представляє організацію навчального процесу.

Проблемні ситуації можуть створюватися на всіх етапах процесу навчання: при поясненні, закріпленні, контролі.

Різнорівневе навчання – це педагогічна технологія організації навчального процесу, в рамках якого передбачається різний рівень засвоєння навчального матеріалу, тобто глибина і складність одного і того ж навчального матеріалу різна в групах рівня А, Б, С, що дає можливість кожному учневі опанувати навчальний матеріал по окремих предметах шкільної програми на різних рівнях (А, В, С), але не нижче базового, в залежності від здібностей та індивідуальних особливостей особистості кожного учня;

Схема освітніх траєкторій в рамках різнорівневого навчання – це технологія, при якій за критерій оцінки діяльності учня приймаються його зусилля з оволодіння цим матеріалом, творчого його застосування. Теми ж залишаються єдині для всіх рівнів навчання.

Це означає, що учень А вчить української мови в середньому рівні разом з учнем Б, але на математику, наприклад, потрапляє в сильний рівень з учням В, а з іноземної мови займається з учнем Д в базовій групі.

Невід'ємним компонентом сучасної системи освіти є методика проведення нестандартних уроків. І. Підласий перелічує 36 типів нестандартних занять у своєму навчально-методичному посібнику «Педагогіка», таких як урок-гра, урок-рольова гра, урок-діалог, бінарний урок тощо). В. Щеньовкласифікує нестандартні уроки, доповнивши типологію «класичного» уроку. Наприклад, уроки-вікторини, захист проектів тощо він відносить до групи уроків контролю знань, а уроки-конференції – до уроків формування нових знань. С. Кульневич і Т. Лакоценина виділяють декілька груп нестандартних уроків: зі зміненим способом організації (лекції, захист ідей, урок взаємоконтролю); уроки, які пов'язані з фантазією (урок-казка, театралізований урок); уроки, які імітують які-небудь види діяльності (урок-екскурсія, урок-експедиція); уроки-змагання (вікторина, КВК); уроки з трансформацією стандартних способів організації (семінар, залік, урок-моделювання); уроки з оригінальною організацією (урок-взаємонавчання, урок-монолог); уроки-аналогії певних дій (урок-суд, урок-аукціон); уроки-аналогії з відомими формами й методами діяльності (урок-диспут, урок-дослідження).

Незважаючи на таке різноманіття, для більшості нестандартних уроків, як правило, характерні колективні способи роботи, цікавість до навчального матеріалу, активізація пізнавальної діяльності, партнерський стиль взаємовідносин, значна творча складова, зміна ролі вчителя; нестандартні підходи до оцінювання тощо [14, с. 11].

Метою нестандартного уроку є стимуляція пізнавальної самостійності, творчої активності та ініціативи учнів. Ефективність у навчанні забезпечує систематичне застосування дидактичних ігор, які використовують на уроках задля розвитку інтелекту, пізнавальної активності та творчого мислення учнів. У зв'язку з цим вчителі намагаються поєднати весь навчальний матеріал «наскрізним» сюжетом, застосовуючи імітаційне моделювання ситуацій. Зазвичай це ділові

стосунки у виробничому колективі. Як приклад, програються ситуації: «Перший робочий день», «Прийом громадян», «Засідання» тощо.

Такий підхід зацікавлює учнів, формує в них професійні важливі комунікативні уміння, оскільки навчання відбувається через дії, які максимально наближені до реальних умов ділового спілкування.

Реалізація ігрових прийомів і ситуацій при урочній формі занять відбувається за такими основними напрямками: дидактична мета ставиться перед учнями у формі ігрового завдання; навчальна діяльність підкоряється правилам гри; навчальний матеріал використовується в якості її засобу, в навчальну діяльність вводиться елемент змагання, який переводить дидактичну задачу в ігрову; успішне виконання дидактичного завдання зв'язується з ігровим результатом.

Упровадження інформаційно-комп'ютерних технологій сприяє розвитку творчих та естетичних здібностей, формуванню навичок самостійної роботи та постійному зацікавленню учнів молодшої школи навчальним предметом.

Використання інтерактивних методів на уроках української мови дає можливість учням учитися критично та креативно мислити, планувати свою діяльність, пояснювати власні думки та ідеї, приймати продумані рішення; моделювати життєві ситуації; формувати ціннісне ставлення до української мови як інтелектуальної, духовної, культурної цінності народу; розвивати інтелектуально-креативні здібності [27, с. 15].

Отже, інтерактивне навчання відіграє важливу роль для дітей початкової школи та педагога. Така робота розвиває в дітей навички аналізу та синтезу, вміння фільтрувати інформацію та обирати найголовніше в теоретичному матеріалі. В той же час увага акцентується також на необхідності вивчення певних наукових понять. Така система спрямована на комплексний розвиток творчої особистості учня. Саме тому використання й проведення різних нестандартних

уроків є найефективнішим засобом для організації колективної пізнавальної діяльності здобувачів освіти, що сприяє досягненню високих результатів у роботі.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

2.1. Методика і способи стимулювання творчої активності

Методика розвитку творчих здібностей молодших школярів під час вивчення української мови у початковій школі передбачає дотримання наступних умов навчання на уроці:

1. Індивідуальний підхід – пристосування методів та форм педагогічного впливу до індивідуальних особливостей дітей, таких як темперамент, характер, здібності тощо; врахування їх індивідуальних особливостей під час навчання та виховання з метою забезпечення запропонованого рівня розвитку особистості.

2. Дотримання індивідуалізації, метою якого є виявлення особистісного ставлення учня до навчання під час ознайомлення з конкретними творами літератури та мистецтва. Ефективним засобом цієї умови є самостійність, а її ознаками є наявність в учнів власних поглядів та переконань, здатність самостійно, критично мислити, знаходити правильні рішення та відстоювати свою точку зору.

3. Використовувати різні форми роботи з учнями, а саме фронтальну, яка забезпечить участь всіх учнів у процесі творення, яким керуватиме вчитель та групову роботу, яка полягає у спільних зусиллях дітей щодо вирішення творчих завдань, а саме в спільному плануванні роботи, обговоренні та виборі способів творення, взаємоконтроль та взаємо оцінювання.

4. Використання засобів наочності. Серед засобів емоційного впливу на учнів важливу роль відіграє візуальне сприйняття, адже емоції тісно пов'язані з образами. Саме тому увага учнів та їх інтерес до предмета збільшується завдяки майстерному використанню засобів наочності, які впливають на емоційне забарвлення думки та стимулюють процес мислення.

Одними із найефективніших засобів розвитку творчих здібностей є образотворче мистецтво та інтерактивні технології.

Метою творчої діяльності засобами образотворчого мистецтва учнів є створення художнього образу на основі того, що вони почули або побачили під час уроку. У цьому процесі важливим аспектом є добір виражальних засобів – малюнків, кольору, форм, ліній, світлотінь тощо. Діти мають прочитати твір та зобразити по ньому сюжетну лінію. Так як всі діти люблять малювати – такий метод дасть їм змогу краще пізнати себе. Саме через це є необхідність у практичному творчому самовираженню, адже вона є особливою і обов'язковою якістю особистості, яка прагне відтворити свої почуття у взаємодії художнього образу із символами, лініями, кольором тощо.

Інтерактивні технології, тобто творчі вправи, пропонувані учням початкової школи на основі текстів, які передбачені для вивчення в діючих підручниках для читання. Наприклад: доповнення або перебудова тексту, прогнозування можливого розвитку подій, передбачення змісту твору на основі його назви, читання першого або заключного абзаців тексту, складання творчих переказів, добір римованих слів, доповнення рядків віршів, складання «Кубування», «Грунування» тощо.

«Кубування» допомагає творчо розглянути предмет чи явище з різних сторін. Необхідно утворити групи із 5-6 учнів та запропонувати новоствореним командам виконати дії з кубом, на кожному боці якого є вказівки: 1. Опишіть це; 2. Розгляньте уважно об'єкт (можливо, лише уявний) та опишіть; 3. Порівняйте це. На що це схоже?; 4. Встановіть асоціації; 5. Що спадає вам на думку у зв'язку з цим?; 6. Проаналізуйте це; 7. Скажіть, яким чином це зроблено; 8. Вам не обов'язково це знати. Ви можете це вигадати; 9. Знайдіть застосування цьому. 10. Яким чином це може бути застосовано?

«Казка навиворіт». Цей прийом ефективний не лише для розвитку навичок пародіювання, адже з його допомогою можна визначити вихідну точку для вільної розповіді, яка сама стійно розгортається в будь-якому іншому напрямку. Наприклад: Попелюшка – зла, нечемнадівчинка. Не допомагає добрий маґусі, знущається надлагідними, покірними зведеними сестрами тощо.

Створення «вінегрету» з казок. Суть цього прийому полягає в тому, що події з різних казок плутаються й розгалужуються за новим сюжетом. Наприклад: Колобок прикотився в будиночок Білосніжки і став її другом. З ним трапились неймовірні пригоди... Це може надати старій казці новизни й принесе задоволення дитині від фантазування засобами слова, розвине в ній творчу уяву.

Стимулювання зацікавленості та творчого інтересу учнів до предмету здійснюється шляхом введення у навчально-виховний процес цікавих прикладів, дослідів, фактів тощо.

Ефективними є такі прийоми стимулювання творчої активності:

Створення ситуацій емоційного переживання, який полягає в створенні ефекту здивування, захоплення чи недовіри. Такі емоційні переживання можуть з'явитися завдяки наведенню незвичного факту, парадоксального досліду тощо. Обов'язковою умовою є переконливість цих прикладів.

Прийом відкриття, який сприяє стимулюванню активної дослідницької діяльності учнів та розвитку цих нахилів в цілому, підвищенню їх зацікавленості у навчальному процесі, активності учнів під час засвоєння навчального матеріалу, закріпленню впевненості у своїх діях і можливостях, вихованню особистих поглядів тощо.

Створення ситуацій з можливістю вибору, який полягає у створенні ситуації, які спонукатимуть учня до вибору. Такі ситуації стимулюють активність і самостійність у навчанні. Вони можуть бути

трьох рівнів, а саме найнижчого (вибір з двох), другого (створення вчителем різних ситуацій з можливістю певного вибору) та третього (створення таких умов, в яких діти перевіряють свій власний вибір, а вчитель в цей час виконує роль помічника).

Використання тих запитань, які стимулюватимуть процеси мислення вищого рівня. Запитання, які учитель буд ставити учням, можуть бути вузькими, відкритими та стимулюючими процеси мислення вищого рівня. Вузьке запитання – це запитання, яке передбачає тільки однозначне тлумачення. Запитанням відкритого типу – це запитання, яке передбачає детальну відповідь з переліком якостей чи рис по суті питання. Або ж вчитель може запитати думку учнів. У такому випадку діти застосують набуті знання, а також дадуть волю своїй фантазії, уяві.

Розвивальні ігри. Велику роль в процесі розвитку творчої особистості учнів належить іграм нового типу, тобто таким, які моделюють сам творчий процес і в процесі яких створюються сприятливі умови для розвитку творчих можливостей дітей. Саме такі ігри називаються розвивальними [41, с. 203–211].

Важливу роль відіграє принцип взаємозв'язку розвитку усного й писемного мовлення вимагає усвідомленого вивчення звукової та графічної форми мови у зв'язаності і взаємозалежності. Відповідно до цього принципу наразі української мови обов'язково має бути порівняння усного й писемного мовлення, вивчення специфічних особливостей цих форм, визначення схожих та відмінних рис, а також випереджувальне навчання первинного усного мовлення щодо вторинного писемного – усна види роботи мають передувати писемним.

Серед правил реалізації взаємозалежності усного і писемного мовлення можна виділити такі: пов'язувати засвоєння звукової сторони мови із вивченням писемної знакової форми; засвоювати інтонаційні засоби у єдності з пунктуаційними знаками;

використовувати послідовно і почергово усні та письмові вправи; застосовувати усні види мовленнєвої діяльності перед писемними.

Отже, використання різних методів і прийомів сприяє творчому навчанні, збуджує зацікавленість учнів, і поліпшує розуміння й засвоєння навчального матеріалу тощо. Саме завдяки таким методам та прийомам учні можуть відчувати себе дослідниками; навчитися критично мислити, працювати в групі, висловлювати та доводити свою думку, приймати рішення, розв'язувати проблемні ситуації, – тобто бути творчими особистостями.

2.2 Розвивальні творчі вправи на уроках української мови

Розвиток творчих здібностей включає в себе розвиток мислення – вміння узагальнювати та творчо аналізувати будь-які ситуації. Під час виконання учнями творчих завдань у них проявляється інтерес до знань, самостійність у навчанні. Учні початкової школи матимуть стимул вчитися добре лише тоді, коли бачать власні успіхи, навіть якщо вони невеликі.

Основна увага вчителя має бути спрямована саме на процес засвоєння нової інформації, а не лише на результат засвоєння певних знань. Навчально-виховний процес потрібно організовувати так, щоб діти самі відкривали для себе щось нове доводячи висунуті гіпотези, активно спілкуючись або радячись між собою та вчителем тощо.

Для розвитку творчих здібностей молодших школярів доцільно використовувати систему різних вправ. Серед них можна виділити такі:

Казкові герої. Учитель має роздати учням дві заготовки, на яких зображені контури, наприклад, казкової пташки (контури мають бути однаковими) і пропонує розфарбувати їх так, щоб одна була добрим казковим героєм, а друга – злим. Завдяки цьому завданню дитина навчиться передавати свій настрій за допомогою кольорів.

Чарівні кола. Ведучий дає кожному учню аркуш паперу, на якому намальовані десять різних за розміром кіл. Учасникам потрібно намалювати кола так, щоб вийшло десять різних предметів округлої форми, які мають округлу форму або складовою частиною яких є коло.

Нові назви. У кожного предмета є назва, якою ми звикли його називати. Суть гри полягає в тому, щоб придумати навколишнім предметам нові незвичні назви (крейда– ..., шапка– ..., дорога– ... тощо).

Відгадай слово. Треба придумати два слова, які мають одразу три ознаки (гладенький, чорний, тихий – ...)

Було це так... Допишіть оповідання за поданим початком.

«Кіт Мурчик з дідусем часто ходили ловити рибу. Дідусь вудив рибку, а котик сидів поруч. Одного разу ...»

Тест «Неіснуюча тварина». Дане завдання визначає здатність учнів розв'язувати творчі задачі. Дітям дається така інструкція, наприклад, що їм необхідно вигадати тварину, яку ніколи не бачив, якої немає в природі, намалювати її, дати їй ім'я та все про неї розповісти.

Аналогія. В цьому завданні дітям пропонується скласти текст за аналогією, замість букв підставляючи слова:

«Діло було на Б. Старий Д сховав у шафі три Т. Одного разу, виходячи з кімнати, Д не зачинив двері. Зацікавлена Кзабігла в кімнату і почала там все П. Вона швидко знайшла Т і побігла на В».

Ця вправа спрямована на розвиток вміння дитини використовувати стратегію пошуку аналогів.

Слова. Дітям пропонується назвати якомога більше слів, що складаються лише з цього переліку букв — А, Л, Й, Р, К, А, Н, О, Г, Л, Ж. Мета цього завдання спрямована на розвиток вміння дитини використовувати стратегію комбінаторних дій.

Розвивальні творчі вправи відіграють важливу роль для розвитку мови та мислення дітей; активізують та поширюють їх словниковий запас, розвивають правописну зіркість; прищеплюють зацікавлення любов до рідної мови.

Пошук. Дітям пропонується попрацювати зі словником: треба знайти в ньому такі слова, які містять дві або більше однакових букв, які позначають голосні або приголосні звуки. Учнімають знайти їх та записати. Наприклад: *барабан, молоко, бурундук, акуратний* тощо. Разом із розвитком уваги, під час виконання цього завдання, розширюється словниковий запас учнів.

Незавершене речення. Діти мають дописати речення, підібравши для нього найбільш відповідне слово або фразу. Наприклад: *Усі учні в класі пам'ятають про... В липні в полі завжди... Квіти завжди мають ...тощо.*

Розгадай метаграму. Учням потрібно прочитати і розгадати метаграми, в яких вказується на лексичне значення слів-відгадок та є літери, за допомогою яких можна знайти відгадки.

Я продукт молочнокислий

Я для всіх людей – корисний.

А як зміню на «М» я «С»-

Стане добрим світ увесь.

(сир – мир)

Всякі є вони: короткі, добрі, сумні і солодкі,

Підлабузницькі, гучні, жартівливі і образливі.

Та лиш «Л» одне забрати – буде в день оката спати,

А вночі - кричать , літати і мишам волі не давати.

(слова - сова)

Допишіть слово. Утворіть нові слова, додавши дзвінкий приголосний: *коса, рука, буква, міл, коза, буря.*

Завдання 5. Виправте помилки:

Спасибі ВасДав вірну відповідь

Пробачте мені

Відчиняти очі

Приймати участь

піднести квітку

Придбав досвід дати запитання

Терміново подзвонив перевернув сторінки

Допишіть казку. Звідки прилетіла сніжинка?

На мою долоньку впала сніжинка. Я злякався, що вона розтане, і обережно підняв її пуховою рукавичкою.

- Дякую тобі,- несподівано промовила вона.

- Ти можеш розмовляти? – здивувався я. – Розкажи, звідки ти впала?

- Гарзд, - посміхнулася сніжинка. – Слухай...

Зберіть прислів'я.

Розсіпані прислів'я

1. У природи так багато гарного!

2. Треба вміти його бачити.

3. Дорожчого за Вітчизну немає нічого.

Упровадження цієї системи вправ у навчально-виховному процесі дає змогу підвищити рівень творчих здібностей молодших школярів, сприяє здатності до пошуку креативних рішень, діти мають можливість проявляти більшу активність і самостійність у вирішенні навчальних завдань. Вміло організована система творчої роботи учнів початкових класів передбачає виховання в них рис, які служать передумовами для творчої діяльності, є корисні і для звичайної пізнавальної, навчальної діяльності: спостережливості, товариськості, мовної і загальної

активності, швидкого згадування, вміння аналізувати і осмислювати факти.

2.3 Експериментальні дослідження творчих здібностей молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі

Практично кожна дитина має в собі творчий потенціал, здібності, які притаманні лише їй. Саме через це одним із головних завдань сучасної школи та системи освіти в цілому є допомога дитині знайти, зрозуміти та розвинути в собі ці здібності. Вже не один рік вчителі початкових класів шукають та використовують сучасні та ефективні форми і методи навчання учнів та спрямовують свою роботу не тільки на здобуття учнями певних знань, умінь та навичок, а на розвиток пам'яті, логіки, вміння мислити, висловлювати свою думку. Перед сучасним вчителем стоїть важливе завдання: створити такі умови для розвитку творчої особистості, в яких вона зможе самостійно розв'язувати проблемні ситуації, маючи при цьому власні думки щодо шляхів їх подолання.

Сьогодні дуже важливо, аби діти не просто слухали матеріал та виконували потім практичні завдання, а самостійно проводили спостереження або дослідження, розповідали про свої враження, уявляли а потім створювали своїми руками яскраві образи, доводили свою думку, критично мислили та застосовували свої знання в реальному житті. Саме така модель була навчання була використана нами під час проходження виробничої практики на базі Херсонського навчально-виховного комплексу №56 Херсонської міської ради.

Під час проходження практики ми орієнтувались на Типову навчальну програму з української мови для закладів загальної середньої освіти для 3-4 класів, яка затверджена наказом МОН України від 08.10.2019 №1273 у новій редакції. Нами було проведено дослідження щодо розвитку творчих здібностей на уроках з української мови в 4-А

класі. Користуючись досвідом вчителів школи, відповідною літературою та навчальними посібниками, ми використовувала на уроках різні методи та способи стимуляції творчої активності дітей, дидактичні ігри тощо.

Специфіка експерименту дослідження полягала в тому, що клас було цілеспрямовано поділено на дві групи, роздано творчі завдання та створена ситуація, яка мала б сприяти успіху учнів молодшої школи. Головною особливістю експерименту є те, що він дозволяє об'єктивніше зробити висновки щодо актуальності та ефективності запропонованих методик та засобів стимуляції творчих здібностей учнів початкової школи.

Для перевірки розвитку творчих здібностей на уроках української мови в початковій школі на кожному етапі використовувалися різні методи, а саме: на першому – констатувальному етапі експерименту були використані методи спостереження, тестування та вивчення шкільної документації, визначення типу та рівня інтелектуального розвитку учнів; на другому етапі – метод моделювання для розробки комплексу завдань, спрямованих на розвиток пізнавальної сфери та інтелекту, на третьому, формувальному етапі експерименту, застосовувалася спеціальна методика в умовах конкретно виявлення та врахування індивідуальних особливостей розвитку учнів початкової школи; підбір індивідуальних завдань та прийомів розвитку молодших школярів.

На етапі констатувального експерименту ми зафіксували показник дитячого розвитку, який склався в звичайних умовах навчання і виховання.

Формувальний експеримент передбачав активне створення тієї характеристики, яка вивчається, в процесі спеціально організованого експериментального навчання і виховання.

Для проведення констатувального експерименту було обрано дві групи (16 та 13 четвертокласників у кожній), а саме контрольна (КГ) та експериментальна група (ЕГ).

Завданням констатувального експерименту була оцінка пізнавальної сфери (сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, мовлення тощо) учнів четвертого класу контрольної і експериментальної груп, а також порівняння між собою одержаних показників.

Проведення даного етапу практичного дослідження було необхідне виявлення рівня творчого розвитку молодших школярів з подальшою констатацією певних змін.

Для виявлення рівня розвитку творчих здібностей на уроках української мови нами було проведено самостійну роботу, яка складалася з п'яти завдань, що давали можливість упевнитися в уміннях та навичках учнів використовувати завдання з творчим підходом.

Завдання 1. Знайдіть 11 іменників жіночого роду

Мета: Визначення вміння учнів складати слова із запропонованих букв; Відзначається:

- учні вміють правильно складати слова;
- учні не можуть правильно складати слова.

Завдання 2. Визначити тип мовлення автора та написати своє ставлення до прочитаного.

Мета: Визначення вміння учнів креативно мислити, узагальнювати почуте та робити висновки про почуте; Відзначається:

- учні вміють правильно визначити тип мовлення автора та написати своє ставлення до прочитаного;
- учні не вміють правильно визначити тип мовлення автора та написати своє ставлення до прочитаного.

Завдання 3. Скласти діалог або казку за ілюстрацією; визначити зміст сюжетної картинки.

Мета: Визначення вміння учнів самостійно складати діалог чи казку, знаходити потрібні слова та вирази для грамотного висловлювання своїх думок; Відзначається:

- учні можуть самостійно скласти діалог чи казку та визначити зміст сюжетної картинки;
- учні не можуть самостійно скласти діалог чи казку та визначити зміст сюжетної картинки.

Завдання 4. Складання тексту за серією малюнків.

Мета: Розуміння рівня лексичного запасу учнів, розуміння вигляду предметів та значення слів, вміння влучно і впевнено його використовувати;

Відзначається:

- учні можуть описати те, що зображено на малюнках;
- учні не можуть описати те, що зображено на малюнках.

Завдання 5. Складання зв'язного висловлювання.

Мета: Визначення лексичного запасу учнів, вміння складати речення, знаходити причинно-наслідкову залежність між предметами та явищами.

- учні можуть визначити лексичне значення слова та знайти причинно-наслідкову залежність між предметами та явищами;
- учні не можуть визначити лексичне значення слова та знайти причинно-наслідкову залежність між предметами та явищами.

Після проведення констатувального експерименту нами було складено загальне уявлення про особистісні творчі особливості учнів, про рівень їх інтелектуального розвитку, про запас знань та рівень їх мовленнєвого та мисленнєвого розвитку.

Метою формувального експерименту стала організація корекційної роботи, яка була спрямована на активізацію творчої активності, уваги, пам'яті, наочно-образного, наочно-дійового та вербального мислення учнів в процесі вивчення української мови.

Самостійна робота складалася таким чином, щоб дізнатися як учні 4 класу навчилися дотримуватись логіки викладу, аргументовано розкривати тему висловлювання та визначати його основну думку; вирішувати проблемні ситуації на рівні практичної дії.

Наступним етапом нашого дослідження було порівняння результатів констатувального та формувального експериментів та обґрунтування висновків щодо ефективності запропонованої нами методики для активізації творчої активності на уроках української мови в початковій школі.

До експериментальної групи (ЕГ) було віднесено 16 дітей, до контрольної групи (КГ) – 13 дітей 4-А класу.

Вивчаючи рівень творчого розвитку кожного учня у процесі констатувального етапу дослідження за методиками, наведеними у п.3.1, ми з'ясували, що у процесі навчання увага, пам'ять, мислення, мовлення учнів потребує постійної активізації.

Таблиця 3.3.1

Результати перевірки інтелектуального розвитку (березень 2021)
(констатувальний експеримент)

Групи	Сприйняття			Увага			Пам'ять			Мовлення			
	високий	середній	низький	високий	середній	низький	Високий	середній	низький	Високий	середній	низький	
КГ	1		2			1			0			1	
	2		4			5			6			9	
	3		7			4			7			8	
	4			3			2			1		4	
	5		7				2		7			8	
	6		5			4			6			6	
	7		6				3			3			2
	8			3		4			7			5	
	9		4				3		4				2
	10		5				2			2			1
	11			2		4			5			4	
	12		7			7			6		9		
	13		4				2			3			1
	14		6				3		6			7	
	15			3		5			7			6	

	16		7		4		4		8				
	%	-	68,8	31,2	-	50,0	50,0	-	68,8	31,2	31,6	36,8	31,6
ЕГ	1			2			2			1			1
	2		7			6			6		8		
	3			2			2			1			1
	4		6			4			7			4	
	5		5			5			6		8		
	6		6			7				2		6	
	7			3			3		5				2
	8		5			4				2		5	
	9		7			6			7		10		
	10			2			2			2			1
	11		7			5			6			7	
	12		4			7			5		9		
	13		5			6				1		6	
		%	-	69,2	30,8	-	69,2	30,8	-	53,8	46,2	30,8	38,4

Тестування показало, що дуже малий відсоток учнів отримав високий результат (31,6% та 30,8%) за мовлення, в той же час за сприйняття, увагу та пам'ять – високий відсоток не отримав жоден учасник цього тестування, тобто рівень творчого розвитку знаходиться на середньому рівні.

Результати експерименту свідчать про те, що більшість дітей мають середній та низький рівні, що характеризується тим, що учні потребують постійної активізації уваги з боку вчителя, відволікаються під час виконання навчального завдання і часто не доводять його до завершення та мають труднощі при виконанні одночасно декількох нескладних завдань.

Таблиця 3.2.2

Якість виконання завдань (березень 2021 р.)

Групи		Розвиток творчих здібностей									
		1 завд.		2 завд.		3 завд.		4 завд.		5 завд.	
КГ	16,	100	56	44	69	31	94	6	56	44	31
ЕГ	13	100	62	38	69	31	92	8	69	31	46

Якісний аналіз виконання завдань свідчить, що незважаючи на те, що є позитивні результати, та все ж більшості учнів четвертого класу важко виконувати ті чи інші завдання чи вправи. Так, розв'язуючи сканворд, 44 % учнів КГ не змогли знайти 11 іменників жіночого роду серед запропонованих літер, а ЕГ – 38% школярів. Це означає те, що більшість дітей має середній рівень вербального мислення.

Деякими учнями були допущені помилки під час виконання другого завдання, КГ – 31% та ЕГ – 31% учнів.

Завдання, де потрібно було скласти діалог або казку за ілюстрацією та визначити зміст сюжетної картинки виконали 94% учнів КГ та 92% учнів ЕГ, тобто у більшості дітей добре розвинута творча уява. Також важко було дітям скласти прислів'я та пояснити їх зміст. 69% учнів КГ і 54% учнів ЕГ не змогли впоратись із завданням. Тобто результат розвитку вербального мислення сягає середнього рівня. З останнім завданням впоралося 62% учнів КГ та 62% учнів ЕГ.

Недоліки розвитку творчих здібностей під час вивчення мовно-літературної освітньої галузі дітей виявляються в неповноцінності мисленневих операцій: критичного мислення, аналізу, синтезу, узагальнення. Вони відчували труднощі у вирішенні наочних завдань.

Після проведення констатувального експерименту можна зробити висновок, що рівень розвитку творчих здібностей у дітей контрольної та експериментальної груп майже однаковий. Як показав констатувальний експеримент, розвиток творчих здібностей учнів 4 класу знаходяться на середньому рівні і потребують корекції, а також необхідно формувати і активізувати як пізнавальну, так і мовленнєву діяльність.

Під час проведення самостійної роботи у більшості дітей підвищився інтерес до навчання. Діти створювали принципово нові завдання, прагнули навчитися мислити логічно та креативно. Креативність включала в себе підвищену чутливість до проблем, до дефіциту знань, дії за визначенням цих проблем та пошуку їх рішень.

ВИСНОВКИ

Творчість – це діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Вона має подвійний психологічний аспект: особистісний (здібності, мотивація) і процесуальний (знання, вміння, навички). Особистість, яка прагне до творчості, відрізняється оригінальністю, ініціативністю, високою самоорганізацією та працездатністю. Творча особистість знаходить задоволення не тільки в досягненні мети чи цілі своєї роботи, а й в самому процесі.

1. Поняття «творчість» з Античної доби (Аристотель, Сократ, Платон), Середньовіччя (Августин Блаженний, Фома Аквінський), Відродження (Дж. Бруно, Л. да Вінчі, Г. Галілей, Ф. Бекон), в період Нового часу (Г. Гегель) і до українських філософів (Г. Сковорода, І. Франко) трактується як сутність буття, та діяльність, яка народжує навколишній світ. Вивченням феномену творчості займаються як українські, так і зарубіжні дослідники (Н. Іщенко, Ж. Годфруа, Н.Лейтес, Г. Тарасенко, Т. Матвійчук, Т.Білик тощо). Багато уваги приділяється різним аспектам, розвитку творчих здібностей та особливостям індивідуальної роботи з обдарованими дітьми. Ці аспекти досліджують Л. Долинська, Л. Заглада, С. Максименко, О. Скрипченко, Д. Шулікин тощо. Також по-різному трактують здатність до творчості Л. Єрмолаєва-Томіна, Дж. Гілфорд, А. Маслоу, Ю. Азаров, Е. Торенс, К. Тошина, Ю. Самарін, М. Лещенко, В. Франкл, П. Торенс Е. Фром, Д. Богоявленська, В.Рогозіна, С. Рубінштейн тощо.

Але, навіть враховуючи загальне зростання інтересу науковців до проблеми творчості у навчальному процесі, питання розвитку творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови залишається недостатньо дослідженим.

2. На уроках української мови дидактична гра відіграє велику роль в організації творчих здібностей учнів початкової школи. Вона є творчим засобом навчання, виховання та розвитку тих здібностей та

здатків, які спрямовані на розвиток уваги, спостережливості, пам'яті, мовлення, кмітливості та креативності, мислення тощо

Ще одним ефективним способом розвитку творчих здібностей в учнів початкових класів є інтерактивне навчання. Застосування якого здійснюється шляхом використання фронтальних і кооперативних форм організації навчальної діяльності учнів, інтерактивних методів та ігор, які націлені на вміння вступати в дискусію.

3. Серед умов, які стимулюють розвиток творчих здібностей особистості, можна виокремити наступні: акцент на ситуації незавершеності або відкритості, спонукання до постановки завдань, стимулювання до відповідальності й незалежності; акцент на самостійних розробках, спостереженнях, почуттях, узагальненнях тощо.

Основними прийомами розвитку творчих здібностей на уроках рідної мови є написання творів, переказів з творчим продовженням, лінгвістичні ігри, складання і розв'язування ребусів, кросвордів, шарад, робота над створенням казок, загадок; творчі завдання додому. Важливу роль відіграють творчі самостійні роботи.

4. Результати експерименту засвідчили ефективність запропонованих методик розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення дисципліни мово-літературної освітньої галузі, оскільки збільшилася відсоткова кількість учнів, які мають високий та достатній рівень творчої уяви, мислення, здібностей та креативності.

5. Після проведення констатувального експерименту можна ми побачили, що рівень розвитку творчих здібностей двох груп (контрольної та експериментальної) майже однаковий. Як показав цей експеримент, розвиток творчих здібностей учнів 4 класу знаходяться на середньому рівні та потребують корекції, а також необхідно формувати і активізувати як пізнавальну, так і мовленнєву діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антипець В. П., Артюх М. С. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів як основи креативної особистості. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету, 2015. - Вип. 125. С. 279-282. (Серія «Педагогічні науки»)
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. – К. : Фенікс, 2014. 136с.
3. Білик Т. С. Розвиток творчих здібностей молодших школярів засобами ігрових технологій/ Т. С. Білик // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 10-11 листопада 2015 р.) за ред. Г. С. Тарасенко; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан – ЛТД» 2015.
4. Бондаренко Н. Про формування творчої особистості молодшого школяра засобами слова / Н. Бондаренко // Початкова школа, 1998. № 9. С. 22-24.
5. Боровик О. В. Розвиток творчої уяви. Методичні рекомендації. М.: ТОВ В «ЦГЛВ» Рон В», 2000.
6. Богоявленська Д. Б. Психологія творчих здібностей: посібник для вчителя / Д. Богоявленська // ИД «Федоров», 2009. 416 с.
7. Будій Н. Д. Обдаровані діти: виявлення – навчання – розвиток / Н. Д. Будій // Початкова школа на перехресті проблем: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2004. С. 3-7.

8. Будій Н. Д. Розвиток творчих можливостей молодших школярів у контексті інноваційних освітніх технологій / Н. Д. Будій // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. Київ: Київський міський педагогічний університет імені Бориса Грінченка, 2005. №4, С. 110-114.
9. Будій Н. Д. Творча обдарованість учнів: характерні особливості / Н. Д. Будій // Творчість як засіб особистісного росту та гармонізації людських стосунків : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2005. С. 27-28.
10. Василенко І. Ю. Тренінг розвитку творчого мислення // Обдарована дитина. 2004. №5, с. 52-55.
11. Вітер Л. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках української мови / Л. Вітер // Українська мова і література. 2000. С. 4-5.
12. Волобуєва Т. Б. Розвиток творчої компетентності школярів // Харків, 2015.
13. Воронюк І. В. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів / Автореф. дис. канд. психолог. наук - спец. 19.00.07 - педагогічна та виховна психологія. К.: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2003. 20 с.
14. Воропаєва Н. Умови розвитку творчих здібностей дитини / Н. Воропаєва // Початкова освіта. 2008. № 13, С. 15-16.
15. Выготский Л. С. Воображение и творчество в младшем школьном возрасте. СПб., 1997.
16. Гемзюк О.Р. Творчі завдання з української мови. 4 клас: Дидактичний матеріал / О.Р. Гемзюк, С.І. Рябова. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2011. 80 с.
17. Діброва А. Розвиток креативності на різних етапах навчання // Психолог. 2015. №7-8, с. 4-11.

18. Дубрава Т. Вплив мотивації на прояв творчої активності учнів // Психолог. №45. 2007
19. Зайченко О. Творчі здібності молодших школярів. Розвивальні заняття // Психолог. 2014. №20, с. 12-20.
20. Ільїн Є.П. Психологія творчості, креативності, обдарованість// Є.П.Ільїн. СПб. : Пітер, 2009. 434 с.
21. Іщенко Н.В., Гордієнко Т.В. Творчі здібності молодших школярів / Н.В. Іщенко, Т.В. Гордієнко // Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет конференції (25-26 квітня 2018 року) : збірник тез. – Бердянськ : БДПУ, 2018. Ч. 1., с. 134-136.
22. Іщенко Н.М. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках літературного читання / Н.М.Іщенко // Педагогічна освіта на зламі століть: досвід минулого – погляд у майбутнє: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 95-річчю кафедри педагогіки (19-20 жовтня 2017р., м. Ніжин) / З заг.ред. Є.І. Коваленко. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. С.92-94.
23. Іщенко Н.М. Методика розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення дисципліносвітньоїгалузі «Моваталітература» / Н.М.Іщенко // Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої Дню початкової освіти, м. Ніжин, 19 жовтня 2018 р. / за заг. ред. Є. І. Коваленко, упоряд. Н. В. Білоусова. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2018. С. 113-114
24. Іщенко Надія Технології та особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі вивчення української мови та літератури / Н.Іщенко // Педагогічний альманах : збірник

- праць молодих науковців [Електронне видання] / відп. ред. Є. І. Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. Вип. 2, с. 97-102.
25. Клоцц Д.А. Детские игры. Их психологическое и педагогическое значение / Пер. с итал. М., 1909. 266 с.
 26. Костюк Г.С. Здібності та їх розвиток у дітей / Г.С. Костюк. К. 80 с.
 27. Литвиненко С. Креативність як загальна здібність до творчості: сучасні підходи // Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Серія «Педагогічні науки», випуск 3 (50). Полтава, 2006. С. 215-219.
 28. Ляшко Н. О. Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках української мови (4 клас) / Н. О. Ляшко, Л. Г. Райська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. Вип. №110, С. 141-143.
 29. Матвійчук Т. В. Основні напрямки дослідження творчих здібностей у психології та педагогіці / Т. В. Матвійчук // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2013. Вип. № 1, с. 145-150.
 30. Нікітін Б.П. Виникнення і розвиток творчих здібностей // Радянська школа / Б.П. Нікітін. 1994. Вип. №4, с.20-22.
 31. Павлик О. А. Дидактичні умови формування творчої особистості молодшого школяра на уроках української мови як другої / О. А. Павлик // Збірник наукових праць Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. 2015. Вип. №67, с. 113-118.
 32. Пов'якель Н. І. Практична психологія креативності: Навчальний посібник [для студентів психологічних спеціальностей] / Н. І. Пов'якель, Т. М. Розова. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. 321 с.

33. Пономарев Я.А. Психология творчества / Я.А. Пономарев. М.: Наука, 1976. 432с.
34. Равлюк Т. Діагностикатранне виявлення творчих здібностей учнів / Т.Равлюк // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. 2005. Вип. 20. С.112-118.
35. Рогозина В. Педагогические условия развития творческих способностей на уроке / В. Рогозина // Воспитание школьников. 2007. №4, с. 28-30.
36. Рогозіна В. В. Особливості методики розвитку творчих здібностей молодших школярів / Вікторія Валентинівна Рогозіна. // Мистецтво та освіта. 1997. №3, с. 5-8.
37. Роєнко Л.М. Теорія і технології вивчення освітньої галузі «Мова і література». Курс лекцій: Посіб. для студентів та учителів почат. кл. / Л.М.Роєнко. Умань, 2015. 126 с.
38. Романовська Д. Регуляція творчої діяльності учня: створення адекватних умов для розвитку творчої особистості/ Д. Романовська// Психолог. 2006. №11, с.11-15.
39. Рубинштейн С. Л. Проблема способностей и вопросы психологической теории / С. Л. Рубинштейн // Вопросы психологии. 1960. № 3, с. 3-15.
40. Рудакова Т.І. Дидактична гра — дієвий засіб активізації творчої діяльності учнів / Т. Рудакова // Початкова школа. 2005. № 16, с. 7-13.
41. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. К.: Міленіум, 2006. 344 с.
42. Станіславська Г.П. Розвиток творчих здібностей школярів / Г. Станіславська. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2007. 64 с.
43. Туриніна О. Л. Психология творчества: Навч. Посіб / О.Л. Туриніна. К.: МАУП, 2007. 160 с.

44. Черепковська Н.І. Виявлення та стимуляція розвитку творчого потенціалу дітей /Н.І. Черепковська // Обдарованість. 2006. №1, с. 18-21.
45. Чорна Л.Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей учнів /Л.Г. Чорна // Психологічна газета. 2001. №2. С.42-46

ДОДАТКИ

Додаток А

Творча контрольна робота

Завдання 1. Сканворд.

Знайдіть 11 іменників жіночого роду.

п о д о п у т ш
в з д р о ж ь а
у т о б и ч р л
а у ф л п л т ь
л п р я р ю у т
ь р о з и т ь ь
с и ь п я з н ь
т а н о в і д ь

Завдання 2. Мовні кручі.

Почитайте уривок сатиричного вірша – пісні Е. Драча. Що можна сказати про автора листа? Яке його мовлення? Які слова викликають у вас сміх або зневагу до того, хто їх уживає?

Здрастуй, дороге наше районо!
Я пишу заяву і смотрю в окно:
Це ж моеї дитині скоро сьомий год,
Ето ж в школу гиневже ано пойдьот!
Нов мешалась сіла сатаніская,
Бобліжайша школа – українская!
Шо ето такое?! – спрашиваю вас!
Нікуди дитину вести в перший клас!

Завдання 3. Твори за картиною.

1. Поміркуй, про що можуть розмовляти тварини, які зображені на малюнку?
2. Складіть діалог «лисиця-мишка»
3. Складіть казку «Одного зимового дня»

Завдання 4. Складання тексту за серією малюнків

Завдання 5. Складання зв'язного мовлення за картиною.

Додаток Б

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Бенедисюк Каріна Олександрівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг

або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

17. 10. 2021

(дата)

(підпис)

Каріна Бенедисюк

(ім'я, прізвище)